

products, eggs, fish and fish products, vegetables and melons, fruits, berries, nuts and grapes with low capacity, are decreased during periods of economic crisis. In 2015 food deficit of Ukrainian households (in the factual prices) is more than 250 billion UAH. These are the resources that were not enough to the population of the country to consume basic food commodities at rational norm;

7) there is a positive trend of increasing the level of self-sufficiency in basic foodstuffs. However, considering the factor of economic crisis in the background of which the level of self-sufficiency in food types such as meat and meat products, milk and dairy products, eggs, fruits, berries and grapes increases, we can assert that this is done because of the reducing of household solvency and internal capacity of market;

8) in food market of Ukraine there is overproduction which is provoked by shortage of food expenditure of the population. In our country (excluding SADLR) due to the criterion of physical adequacy (kcal) there is a satisfactory level of food security, in terms of the consumption of certain types of food, part of the cost of purchasing food products in the total consumer-stroke races there is the food insecurity;

9) there are budgetary programs the stimulation of agro-food supply in Ukraine, but there is still no program of incentives of food demand. This imbalance causes an increasing of the deficit of total expenditure in terms of household demand. As part of the agrifood offer, there is the reduction of production, which is faced with the problem of sales on the domestic market because of the low demand on the foreign market - due to non-compliance and quality requirements for safety.

УДК 368.5

РИНОК АГРОСТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О.Т. Прокопчук, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті представлені результати дослідження діяльності українського ринку аграрного страхування. Здійснено аналіз страхових продуктів, що пропонуються, структурних особливостей останнього в розрізі страхових компаній та показників страхування сільськогосподарських культур. Окреслено загальні тенденції його розвитку протягом періоду 2005-2015 рр., з детальним висвітленням ситуації в 2015 р. Визначено сукупність проблем та окреслено перспективи розвитку аграрного страхування в Україні.

Ключові слова: *агροстрахування, ринок агροстрахування, аграрні ризики, страховий продукт, державна підтримка, страхова сума, страхова премія.*

Постановка проблеми. Агροстрахування визнане в світі як ефективний інструмент управління ризиками в сільському господарстві. Україна є аграрної країною: сільськогосподарське виробництво складає близько 8 % ВВП, на сільськогосподарські землі припадає понад 70 % території країни. Агροстрахування є найважливішим засобом зменшення ризикованості

сільгоспвиробництва. Разом з тим, незважаючи на суттєву необхідність такого захисту, в нашій країні робляться лише перші кроки у цьому досить складному ринковому сегменті.

На сьогодні Україна має значний потенціал для розвитку сільського господарства та подальшого впливу на європейські ринки. При цьому одним з елементів ринкової моделі аграрного сектора є створення нової системи страхування з метою зниження рівня ризикованості виробничої діяльності. Спектр підприємницького ризику в сільському господарстві дещо ширший, ніж в інших галузях господарювання. Це зумовлено, насамперед, природними чинниками в аграрному виробництві. Природний ризик у сільському господарстві й агробізнесі полягає у відсутності гарантій отримання спланованих виробничих результатів під впливом природних чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти як теоретичного так і практичного характеру досліджуваної проблеми висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, питанням теорії та практики страхування присвятили свої праці такі відомі українські вчені: В.Д. Базилевич, В.В. Вітлінський, К.Г. Воблий, Н.М. Внукова, В.І. Грушко, М.Я. Дем'яненко, С.А. Навроцький [2], С.І. Наконечний, С.С. Осадець, А.Ю. Полчанов [3], О.В. Сахно [5; 6]. Серед зарубіжних дослідників варто виділити праці С. Ахсана та А. Алі [10], І. Балабанова, Д. Баббела, А. Вільямса, В. Гроуза, В. Глущенко, Д. Діксона, К. Ерроу, О. Махуела [12], П. Хазела [11], Т. Юлдашева.

Методика досліджень. Для наукового вирішення поставлених у статті завдань використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічною основою дослідження є, в основному, праці вітчизняних науковців і практиків, а також зарубіжних вчених, що займалися дослідженням ринку аграрного страхування. У статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний, економіко-статистичний, порівняння, монографічний, табличний, графічний та наукового узагальнення.

З огляду на вищевикладене, **метою даної статті** є дослідження загальних результатів діяльності ринку агрострахування України протягом періоду 2005-2015 рр. (з детальним висвітленням ситуації в 2015 р.), аналіз страхових продуктів, що пропонуються, структурних особливостей останнього в розрізі страхових компаній та показників страхування сільськогосподарських культур, а також визначення сукупності проблем та окреслення перспектив розвитку аграрного страхування в Україні.

Результати досліджень. На сучасному етапі сільськогосподарське страхування проходить глибоку кризу, основними причинами якої є, насамперед, відсутність економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств і дефіцит фінансових ресурсів [1; 4].

Разом з тим, страхування сільськогосподарських ризиків в Україні необхідне, ринок агрострахування поступово розвивається, хоча, в силу своїх особливостей, досить повільно [7; 8; 9].

Більш детально зупинимося на дослідженні загальних тенденцій розвитку українського ринку аграрного страхування протягом періоду 2005-2015 рр.

Ринок агрострахування на часовому відрізку 2005-2015 рр. демонстрував загальну тенденцію до повільного скорочення. Скорочувалися усі реальні показники діяльності ринку. Як видно з табл. 1, попри певне пожвавлення ринку у 2005-2008 рр. через виділення державних субсидій на компенсацію страхових премій, кількість укладених договорів страхування та об'єм застрахованих площ загалом зменшувалися.

1. Загальні показники діяльності ринку агрострахування України за 2005-2015 рр*.

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість договорів	910	1 330	4 397	1 637	1 980	1 217	2 710	1 936	1 722	1 392	1 062
Застрахована площа, тис. га	390	670	2 360	1 171	510	553	786	727	869	732	689
Сума премій:											
– млн грн	12,8	28,5	116,7	155,4	42,0	72,1	136,3	130,4	135,4	72,8	77,7
– млн \$	2,5	5,6	23,1	29,8	5,3	9,1	17,1	16,3	16,9	5,6	3,4
Курс \$ / грн	5,05	5,05	5,05	5,22	8,00	7,91	7,98	7,99	7,99	12,95	22,91
Субсидія, млн грн	5,8	12,5	47,8	72,8	-	-	-	0,086	-	-	-
Рівень виплат, %	н/д	н/д	н/д	н/д	36,5	50,9	28,0	41,0	9,7	7,6	12,9
Середня ставка премії, %	3,8	н/д	4,5	4,9	3,2	3,8	3,7	3,8	3,1	2,4	2,0

Джерело: Аналітичне дослідження «Ринок агрострахування України у 2005-2015 рр.», Проект IFC «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії».

Щодо зібраних страхових премій, то їх сума в гривневому еквіваленті протягом 2005-2015 рр. зростала, проте це зростання є відображенням інфляційних та девальваційних процесів, що відбувалися в цей час в економіці України. Одним зі способів оцінити реальний об'єм ринку агрострахування є його обрахунок у доларах США. Такий підхід є виправданим, оскільки ринок агрострахування слід розглядати в міжнародному контексті як через специфіку страхового ринку, що передбачає міжнародне перестраховування, так і через специфіку аграрного ринку України, що значною мірою орієнтований на експорт. Якщо в якості реального показника зібраних страхових премій ми візьмемо страхові премії в доларах США, то побачимо тенденцію до скорочення й обсягу страхових премій.

Короткострокові коливання ринку агрострахування:

➤ з 2005 р. по 2008 р. – прискорене зростання ринку, пов'язане з виділенням державної субсидії. Обсяг зібраних страхових премій зріс у цей період у 12 разів;

➤ 2009 р. – різке скорочення ринку через відміну субсидій. Обсяг зібраних страхових премій скоротився у 6 разів;

➤ 2009-2013 рр. – зростання середніми темпами, адаптація ринку до роботи в умовах відсутності субсидій, прийняття спеціального Закону з агрострахування, запровадження ліцензування діяльності з добровільного

страхування сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андерайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні. Обсяг зібраних страхових премій зріс за цей період у 3 рази;

➤ з 2013 р. – нове скорочення ринку, спричинене загальним економічним спадом в економіці України.

Загалом у 2015 андерайтинговому році страхові компанії уклали 1062 договори страхування. Більша частина цих договорів (75,3 %) – це страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі.

Загальна страхова сума за договорами страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, що були укладені у 2015 андерайтинговому році, склала 3,969 млн грн. Сума зібраних страхових премій склала 77,7 млн грн. Сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 689,2 тис. га.

Середня ставка страхової премії за весь андерайтинговий рік склала 2,0 %, в тому числі 3,3 % – за зимовий період та 1,7 % – за період весна-літо.

У табл. 2 наведені дані зі страхування сільськогосподарських культур у 2015 андерайтинговому році за областями України.

2. Зведені дані діяльності ринку агрострахування в обласному розрізі за 2015 р*.

Область	Кількість договорів	Площа, га	Страхова сума, тис. грн	Сума премій, тис. грн	Середня ставка премії, %	Сума премій, грн/га
АР Крим	0	0	0	0	0	0
Вінницька	130	63 441	474 594	9 028	1,9	142
Волинська	24	4 589	11 161	439	3,9	96
Дніпропетровська	101	42 782	436 448	11 357	2,6	265
Донецька	7	1 592	3 949	110	2,8	69
Житомирська	28	15 509	67 502	1 488	2,2	96
Закарпатська	3	123	88	6	6,8	49
Івано-Франківська	11	4 410	45 054	1 295	2,9	294
Київська	45	12 563	127 610	1 547	1,2	123
Кіровоградська	59	31 198	130 268	3 227	2,5	103
Луганська	0	0	0	0	0	0
Миколаївська	38	25 564	95 405	3 445	3,6	135
Одеська	74	56 822	598 039	5 460	0,9	96
Полтавська	86	44 149	242 150	6 015	2,5	136
Рівненська	13	3 078	3 099	130	4,2	42
Сумська	26	15 217	53 988	2 035	3,8	134
Тернопільська	74	29 164	165 933	5 039	3,0	173
Харківська	55	61 075	169 117	5 175	3,1	85
Херсонська	16	7 970	55 012	1 801	3,3	226
Хмельницька	80	128 978	555 419	11 824	2,1	92
Черкаська	33	20 280	43 670	1 382	3,2	68
Чернівецька	14	19 515	58 112	1 046	1,8	54
Чернігівська	42	60 147	487 245	4 243	0,9	71
Загалом/Середнє	1 062	689 197	3 969 334	77 662	2,0	113

Джерело: Аналітичне дослідження «Ринок агрострахування України у 2005-2015 рр.», Проект IFC «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії».

За кількістю укладених договорів на першому місці перебуває Вінницька область (130 договорів), за нею йдуть Дніпропетровська (101), Полтавська (86), Хмельницька (80), Запорізька (79), Одеська (74) та Тернопільська (74).

За показником застрахованої площі лідерство у страхуванні сільськогосподарських культур належить Хмельницькій області (129 тис. га, або 18,7 %). Вдвічі менше площі застрахували у Вінницькій (63,4 тис. га, або 9,2 %), Харківській (61,1 тис. га, або 8,9 %), та Чернігівській (60,1 тис. га, або 8,7 %) областях, за якими йдуть Одеська (56,8 тис. га, або 8,2 %), Полтавська (44,1 тис. га, 6,4 %) та Дніпропетровська (42,8 тис. га, або 6,2 %) області.

За об'ємом зібраних премій перше місце посідає Хмельницька область (11,8 млн грн, або 15,2 %). Далі йдуть Дніпропетровська (11,4 млн грн, або 14,6 %), Вінницька (9 млн грн, або 11,6 %), Полтавська (6 млн грн, або 7,7 %), Одеська (5,5 млн грн, або 7 %), Харківська (5,2 млн грн, або 6,7 %) та Тернопільська (5 млн грн, або 6,5 %).

Рис. 1 демонструє розподіл між областями об'єму страхових виплат. За цим показником першість належить Хмельницькій області, на яку припало 70 % виплат. Відзначилися також Житомирська та Вінницька області (8 % від загальних виплат кожна), а також Одеська область (6 %).

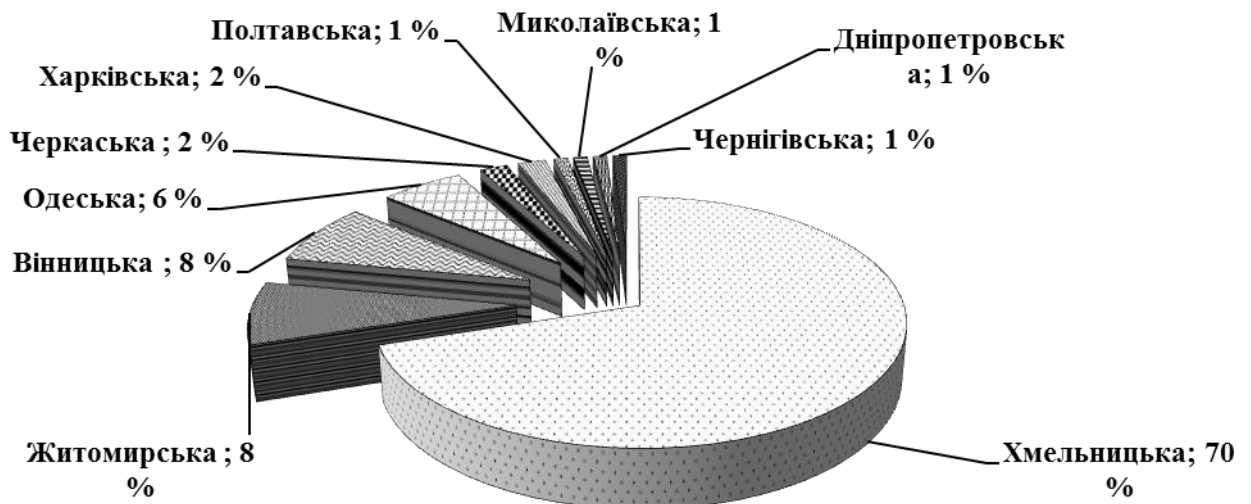

Рис. 1. Страхові виплати в обласному розрізі у 2015 р., %

Не здійснювалося страхування сільськогосподарських культур у 2015 андерайтинговому році у АР Крим та у Луганській області.

У 2015 андерайтинговому році (зима 2014-2015 рр. та весна-літо 2015 р.) страхування сільськогосподарських культур здійснювали 12 страхових компаній (табл. 3). Слід зазначити, що компанії «Фініст» та «Теком» вперше у 2015 андерайтинговому році заявили про себе, в той час як інші компанії мають досить довгу за українськими мірками історію страхування сільськогосподарських ризиків.

3. Зведені дані за страховими компаніями за 2015 андерайтинговий рік

Компанія	Кількість договорів	Площа, га	Страхова сума, тис. грн	Сума премій, тис. грн	Середня ставка премії, %	Виплати, тис. грн
АХА страхування	170	114 807	345 742	9 720	2,8%	539
PZU Україна	298	138 312	1 180 723	16 265	1,4%	117
Аска	18	9 817	130 793	5 408	4,1%	225
Брокбізнес	21	9 729	71 269	1 622	2,3%	748
Інго Україна	163	200 346	1 024 246	13 221	1,3%	4 450
Оранта-січ	66	28 227	108 069	95	0,1%	0
Страхові гарантії	3	2 412	44 863	65	0,1%	0
Теком	33	67 229	279 056	4 542	1,6%	3 876
УАСК	56	14 024	172 579	4 566	2,6%	54
Універсальна	7	2 255	30 239	78	0,3%	0
УПСК	5	1 127	14 420	479	3,3%	0
Фініст	222	100 911	567 334	21 601	3,8%	0
Загалом	1 062	689 197	3 969 334	77 662	2,0%	10 009

Лідером за кількістю укладених договорів страхування (у 2015 р.) стала компанія «PZU Україна» (298 договорів, що складає 28,1 % від загальної кількості). За нею йдуть «Фініст» (222 договори, або 20,9 %), «АХА страхування» (170 договорів, або 16 %) та «Інго Україна» (163 договори, або 15,3 %) (рис. 2).

Укладені договори

Застрахована площа

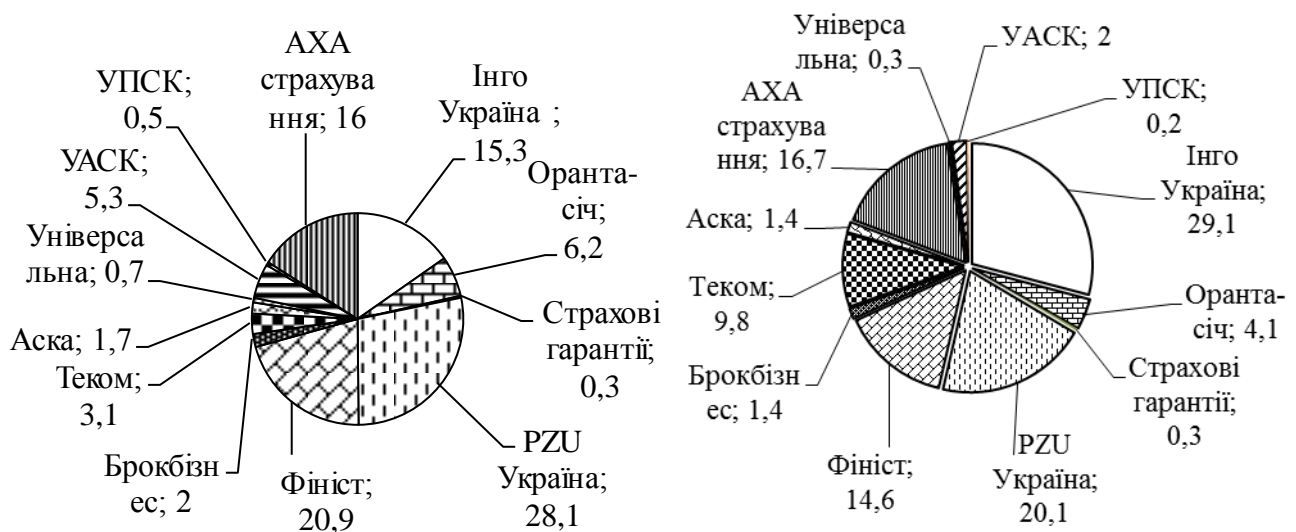

Рис. 2. Відсоток укладених договорів та застрахованої площі у 2015 р., %

За об'ємом застрахованої площі лідери ринку розташувалися в такому порядку: «Інго Україна» (200 тис. га, 29,1 %), «PZU Україна» (138 тис. га, або 20,1 %), страхова компанія «АХА страхування» (115 тис. га, або 16,7 %) та «Фініст» (101 тис. га, або 14,6 %) (рис. 2).

Найбільший об'єм страхових премій збрала страхова компанія «Фініст» (27,8 %). За нею йдуть страхові компанії «PZU Україна» (20,9 %), «Інго Україна» (17 %), «АХА страхування» (12,5 %) (рис. 3).

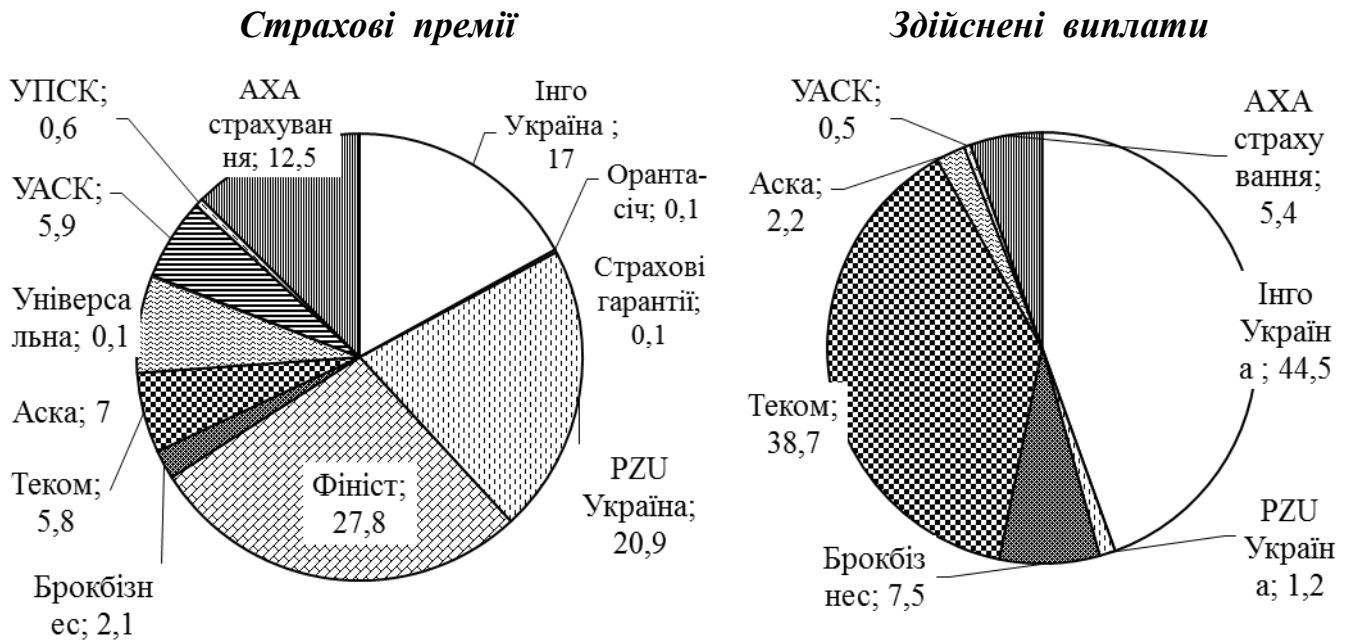

Рис. 3. Відсоток страхових премій та здійснених виплату у 2015 р., %

У 2015 андерайтинговому році страхові виплати за договорами аграрного страхування здійснили 7 страхових компаній (рис. 4).

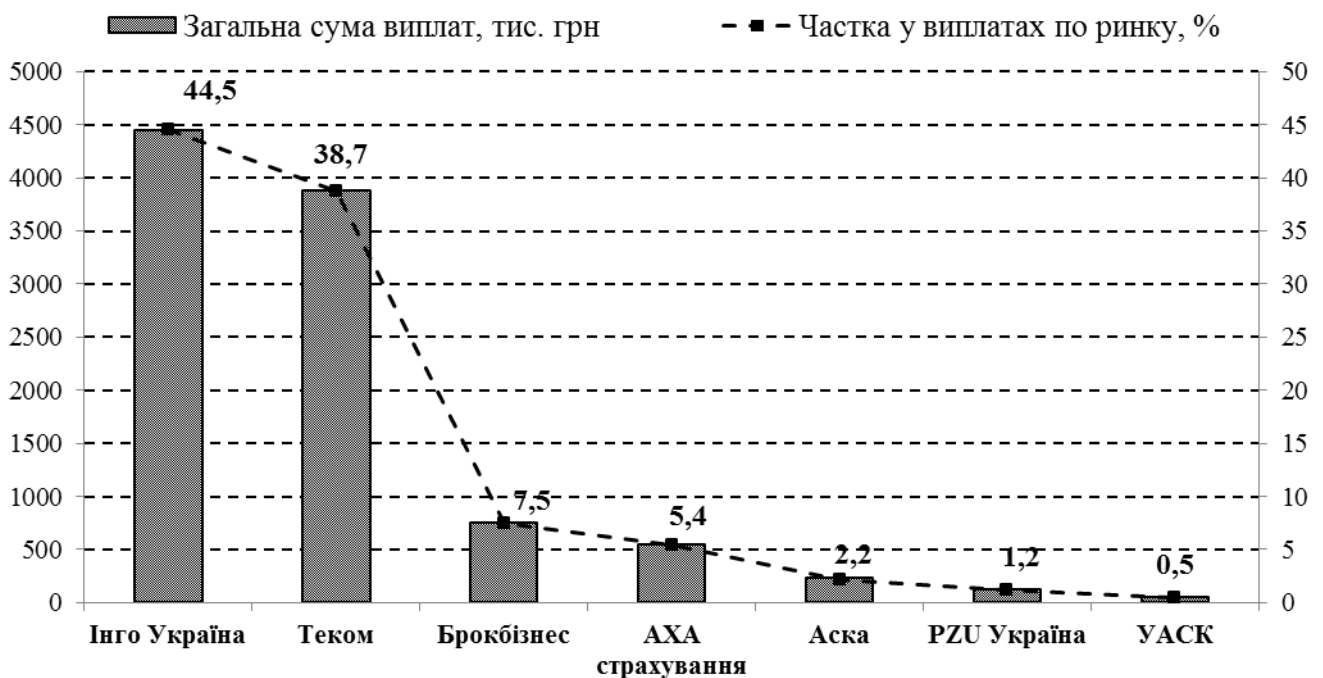

Рис. 4. Рівень виплат страхових компаній у 2015 андерайтинговому році

Найбільші страхові виплати здійснила страхова компанія «Інго Україна» (4,5 млн грн, або 44,5 % від усього об'єму виплат). Другою за об'ємом виплат стала компанія «Теком» (3,9 млн грн, або 38,7 %). Виплати здійснили також страхові компанії «Брокбізнес» (747,7 тис. грн, або 7,5 %), «АХА страхування» (538,7 тис. грн, або 5,4%), Аска (224,8 тис. грн, або 2,2 %), «РЗУ Україна» (117,4 тис. грн, або 1,2 %) та УАСК (54,2 тис. грн, або 0,5 %).

У 2015 андеррайтинговому році (зима 2014-2015 рр. та весна-літо 2015 р.) здійснювалося страхування 18 видів сільськогосподарських культур. Більшість договорів було укладено на страхування озимої пшениці (445 договорів, або 41,9 %). Активно страхували також озимий ріпак (316 договорів, або 29,8 %), соняшник (94 договори, або 8,9 %), кукурудзу (75 договорів, або 7,1 %), озимий ячмінь (70 договорів, або 6,6 %). Найбільше площ було застраховано також під озимою пшеницею (401 тис. га, або 58,1 %) та озимим ріпаком (86 тис. га, або 12,5 %). Далі йдуть кукурудза (59 тис. га, або 8,6 %), соя (46 тис. га, або 6,7 %) та соняшник (43 тис. га, або 6,3 %). Ці дані, а також збитковість договорів страхування за сільськогосподарськими культурами наведена на рис. 5

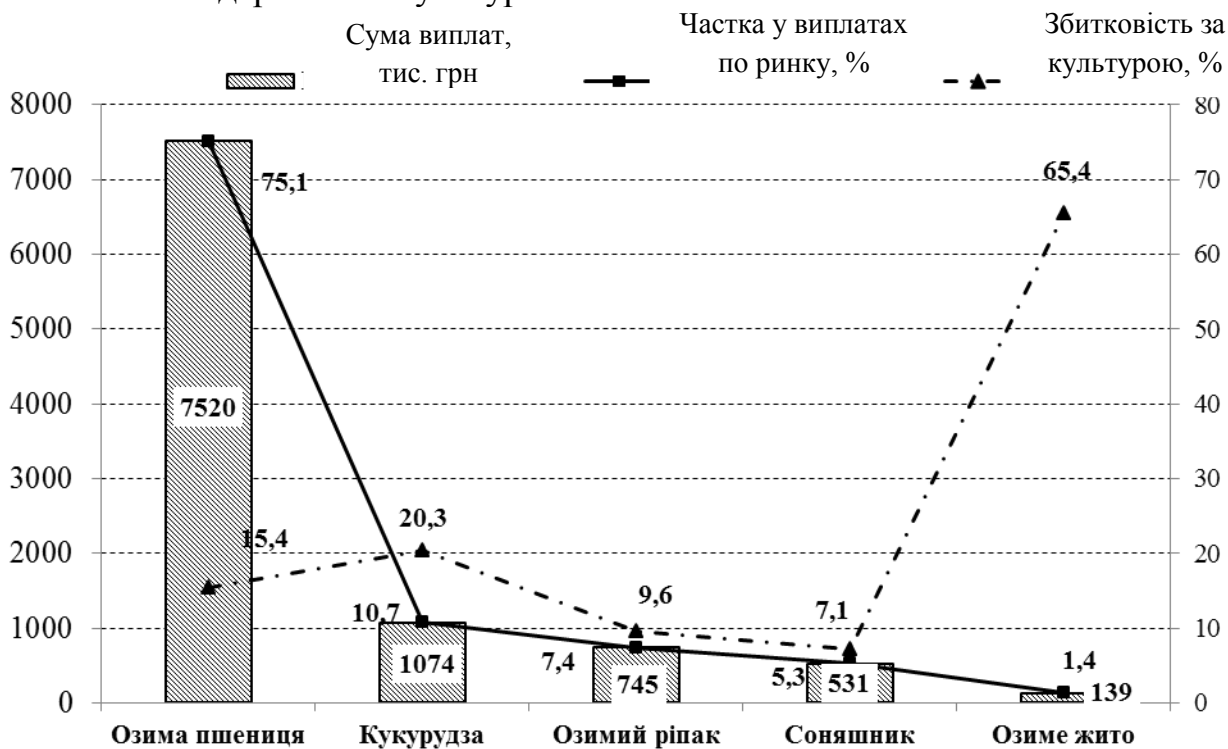

Рис. 5. Рівень виплат за страховими культурами у 2015 андеррайтинговому році

Обсяг страхової відповідальності за сільськогосподарськими культурами розподілився таким чином: перше місце належить договорам зі страхування озимої пшениці (1812 млн грн, або 45,7 % від усієї страхової суми ринку), друге місце посідає соняшник (591 млн грн, або 14,9 %), третє – кукурудза (483 млн грн, або 12,2 %), четверте – соя (409 млн грн, або 10,3 %). Найбільше страхових премій було зібрано за договорами страхування озимої

пшениці (49,0 млн грн, або 63,1 % від усіх зібраних з ринку премій), далі йдуть озимий ріпак (78 млн грн, або 10,0 %), соняшник (7,5 млн грн, або 9,6 %) та кукурудза (5,3 млн грн, або 6,8 %). Найбільший обсяг виплат у 2015 андерайтинговому році був здійснений за договорами страхування озимої пшениці (7,5 млн грн, або 75,1 % від усіх страхових виплат). Далі йде кукурудза (1,1 млн грн, або 10,7 %), озимий ріпак (0,7 млн грн, або 7,4 %), соняшник (0,5 млн грн, або 5,3 %) та озиме жито (0,1 млн грн, або 1,4 %).

У 2015 андерайтинговому році страхові компанії уклали договори за страховими продуктами, відображеними на рис. 6.

Рис. 6. Дані за основними продуктами страхування посівів культур у 2015 р., %

Як видно з рис. 6, переважна кількість договорів, які дали 93,9 % зібраних страхових премій, – це договори страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі.

У таблиці 4 наведена загальна інформація щодо участі страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників у 2015 андерайтинговому році. Як видно з табл. 4, договори, укладені в рамках участі страхових компаній у програмах Аграрного фонду та Державної продовольчо-зернової корпорації України (ДПЗКУ), складають приблизно 24 % від усіх договорів, застраховані площі та обсяг страхової відповідальності – відповідно 18 % та 20 % загальної страхової відповідальності ринку. Водночас, частка зібраних страхових премій складає 51 % від загального об'єму ринку, а частка у виплатах – 11 %. Середня ставка премії за 2015 р. за

договорами, укладеними в рамках програм фінансування сільгоспвиробників у 2015 р., склала 3,8 %.

4. Участь страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників у 2015 р.

Показник	Аграрний фонд	ДПЗКУ*	Загалом через програми	Відсоток до загального обсягу, %
Кількість договорів	230	24	254	23,9
Застрахована площа, га	111 152	11 158	122 310	18,0
Страхова сума, грн	713 664 991	48 693 570	762 358 560	19,8
Страхові премії, грн	27 530 041	1 509 177	29 039 218	51,2
Сума відшкодування, грн	224 849	784 293	1 009 142	10,9

*ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України»

Отже, вищевикладене дає підставу зробити висновок, що середня ставка страхової премії протягом 2005-2015 рр. демонструє сталу тенденцію до зменшення. Це можна пояснити дією одного з наведених нижче факторів:

✓ використанням страхових продуктів, що покривають невеликий перелік малоймовірних ризиків. Так, через те, що у весняно-літній період переважно страхують від граду та вогню, а основні ризики, що складають справжню загрозу для виробників не покриваються, середня ставка премії на період весна-літо у 2015 р. склала лише 1,7 %;

✓ використанням франшизи замість страхового покриття. У цьому випадку страхова сума не дорівнює обсягу страхової відповідальності страховика (є більшою за цей обсяг), а отже ставка страхової премії є штучно заниженою і не відображає реального співвідношення між страховою премією та обсягом прийнятої страхової відповідальності;

✓ використанням в деяких випадках формального страхування при отриманні кредиту або в інших ситуаціях, коли укладення страхового договору є умовою для здійснення інших операцій.

Висновки. Таким чином підсумовуючи викладене слід зазначити, що ринок агрострахування України у 2005-2015 рр. демонстрував загальну тенденцію до повільного скорочення, адже скорочувалися усі реальні показники його діяльності. Водночас, за період з 2009 р. по 2016 р. ринок зазнав суттєвих змін, що покращили якісні характеристики ринку. Це, зокрема, прийняття спеціального Закону про агрострахування, запровадження ліцензування діяльності з добровільного страхування сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андеррайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні.

Дванадцять страхових компаній (за підсумками 2015 р.) проявили інтерес до даного сегменту ринку страхування. За результатами проведеного

дослідження встановлено, що ринок використовує невеликий набір страхових продуктів:

– домінує страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі;

– відсутнє повноцінне мультиризикове страхування врожаю ярих культур та озимих культур на весняно-літній період;

– майже не використовуються продукти страхування врожаю на весь цикл вирощування. В той же час, така ситуація створює підґрунтя та можливості для розширення лінійки страхових продуктів.

Причиною того, що на ринку не реалізуються продукти мультиризикового страхування на весняно-літній період та, зокрема, не покривається такий системний ризик, як посуха, є об'єктивно висока вартість цих продуктів.

Отже, ринок агрострахування потребує посилення системних зусиль зі сторони держави щодо його розвитку, зокрема, вдосконалення регулювання та надання підтримки цьому сектору.

Не дивлячись на поточну складну макроекономічну та фінансову ситуацію в Україні, ринок агрострахування доводить свою життєздатність та потенціал для подальшого розвитку.

Література

1. Бечко В.П., Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу // Актуальні проблеми економіки. 2014. № 3 (153). С. 46-53.

2. Навроцький С. А. Стан та тенденції розвитку сільськогосподарського страхування // Наука й економіка. 2012. № 1 (25). С. 61-68.

3. Полчанов А.Ю. Агрострахування як складова продовольчої безпеки держави // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 4. С. 48-57.

4. Прокопчук О.Т. Теоретичні основи регулювання системи страхування в сільському господарстві // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2013. Вип. 82. Ч. 2 : Економіка. С. 197-210.

5. Сахно О.В. Агрострахування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи // Економіка АПК. 2010. № 9. С. 14-16.

6. Сахно О.В. Агрострахування як інструмент управління ризиками в агропромисловому комплексі України // Економіка АПК. 2010. № 10. С. 12-15.

7. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т. Розвиток страхування в агровиробництві // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (6). Т. 2. Полтава : ПДАА. 2013. С. 250-254.

8. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т., Улянич К.Ф. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2013. Вип. 83. Ч. 2 : Економіка. С. 227-234.

9. Шатохін А.М., Прокопчук О.Т. Агрострахування як інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». 2011. №7 [10]. С. 255-259.

10. Ahsan S.M., Ali A.A., Kurian N.J. Toward a theory of agricultural insurance // *American Journal of Agricultural Economics*. 1982. Т. 64. №. 3. С. 510-529.

11. Hazell P.B. The appropriate role of agricultural insurance in developing countries // *Journal of International Development*. 1992. Т. 4. №. 6. С. 567-581.

12. Mahul O., Stutley C. Government support to agricultural insurance: challenges and options for developing countries. – World Bank Publications, 2010.

References

1. Bechko, V.P., Ulyanych, Yu.V., Prokopchuk, O.T. Features of insurance of agricultural risks in the countries. *Actual problems of economy*, 2014, no. 3 (153), pp. 46-53. (in Ukrainian).

2. Nawrockiy, S.A. Status and trends of agricultural insurance. *Science and Economics*, 2012, no. 1 (25), pp. 61-68. (in Ukrainian).

3. Polchanov, A.Yu. Agro-insurance schemes as part of food security. *Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 2013, no. 4, pp. 48-57. (in Ukrainian).

4. Prokopchuk, O.T. Theoretical basis of regulation of insurance in agriculture. *Proceedings of Uman National University of Horticulture*, Uman, 2013, Vol. 82, Part 2: Economics, pp. 197-210. (in Ukrainian).

5. Sakhno, O.V. Ukraine Agro-insurance: current state, problems and prospects. *Economy AIC*, 2010, no. 9, pp. 14-16. (in Ukrainian).

6. Sakhno, O.V. Agro-insurance schemes as a tool for risk management in agriculture Ukraine. *Economy AIC*, 2010, no. 10, pp. 12-15. (in Ukrainian).

7. Ulyanych, Yu.V., Prokopchuk, O.T. The development of insurance in agricultural production. *Proceedings of Poltava State Agrarian Academy*, Vol. 1 (6), Poltava: PDAA, 2013, pp.250-254. (in Ukrainian).

8. Ulyanych, Yu.V. Foreign experience of agricultural insurance risks and the feasibility of its application in Ukraine. *Proceedings of Uman National University of Horticulture*, Uman, 2013, Vol. 83, Part 2: Economics. pp. 227-234. (in Ukrainian).

9. Shatokhin, A.M., Prokopchuk, O.T. Agro-insurance schemes as a tool for risk management farm. *Ukrainian Scientific Production Journal «Sustainable economic development»*, 2011, no. 7 [10], pp. 255-259. (in Ukrainian).

10. Ahsan, S.M., Ali, A.A., & Kurian, N.J. (1982). Toward a theory of agricultural insurance. *American Journal of Agricultural Economics*, 64(3), 510-529. (in English).

11. Hazell, P.B. (1992). The appropriate role of agricultural insurance in developing countries. *Journal of International Development*, 4(6), 567-581. (in English).

12. Mahul, O., & Stutley, C. (2010). *Government support to agricultural insurance: challenges and options for developing countries*. World Bank Publications. (in English).

Одержано 17.10.2016

Аннотация

Прокопчук Е.Т.

Рынок агрострахования Украины: современное состояние и перспективы развития

Агрострахование является важнейшим средством уменьшения рискованности сельхозпроизводства. Вместе с тем, несмотря на существенную необходимость такой защиты, в нашей стране делаются лишь первые шаги в этом сложном рыночном сегменте.

В данной работе с помощью экономико-статистических методов исследования, в частности монографического, сравнения, табличного, графического и научного обобщения проведено исследование общих результатов деятельности рынка агрострахования Украины в период 2005-2015 гг. (с подробным освещением ситуации в 2015 г.), осуществлено анализ предлагаемых страховых продуктов, структурных особенностей последнего в разрезе страховых компаний и показателей страхования сельскохозяйственных культур, а также обозначено совокупность проблем и определены перспективы развития аграрного страхования в Украине.

По результатам проведенного исследования установлено, что рынок агрострахования Украины в 2005-2015 гг. демонстрировал общую тенденцию к медленному сокращению, ведь сокращались все реальные показатели его деятельности. В то же время, за период с 2009 г. по 2016 г. рынок потерпел существенных изменений, улучшились качественные характеристики рынка. Это, в частности, принятие специального Закона о агростраховании, введение лицензирования деятельности по добровольному страхованию сельскохозяйственных рисков, развитие новых страховых продуктов, внедрение программы подготовки аварийных комиссаров для проведения андеррайтинга и оценки ущерба в агростраховании. Двенадцать страховых компаний (по итогам 2015 г.) проявили интерес к данному сегменту рынка страхования. Следует отметить, что рынок использует небольшой набор страховых продуктов: доминирует страхования озимых культур от полной гибели на период перезимовки. Отсутствует полноценное мультирисковое страхования урожая яровых культур и озимых культур на весенне-летний период. Почти не используются продукты страхования урожая на весь цикл выращивания. В то же время, такая ситуация создает почву и возможности для расширения линейки страховых продуктов.

Установлено, что рынок агрострахования требует усиления системных усилий со стороны государства для его развития, в частности, совершенствование регулирования и предоставления поддержки этому сектору. Несмотря на текущую сложную макроэкономическую и финансовую ситуацию в Украине, рынок агрострахования доказывает свою жизнеспособность и потенциал для дальнейшего развития.

Ключевые слова: агрострахование, рынок агрострахования, аграрные риски, страховой продукт, государственная поддержка, страховая сумма, страховая премия.

Annotation

Prokopchuk E.T.

Market of aggroinsurance of Ukraine : the modern state and prospects of development

Aggroinsurance is the most important way to reduce the riskiness of agriculture. However, despite the significant need for such protection, in our country, only the first steps in this complex market segment.

In this paper, with the help of economic and statistical research methods, such as monographic, comparison, spreadsheet, graphics, and scientific generalization of a study of the general results of Ukraine Agri-Insurance market activities in the 2005-2015 period (with a detailed coverage of the situation in 2015), oosuschestvleno analysis offered insurance products, the structural features of the latter in the context of insurance companies and indicators of crop insurance, as well as signified the totality of the problems identified and the development prospects of agricultural insurance in Ukraine.

According to the results of the study found that the agricultural insurance market in Ukraine in 2005-2015 gg. demonstrated a general trend towards a slow reduction, since declined all real indicators of its activity. At the same time, for the period from 2009 to 2016, the market has suffered significant changes have improved the quality characteristics of the market. This, in particular, the adoption of a special law on agricultural insurance, the introduction of licensing of voluntary insurance of agricultural risks, the development of new insurance products, the introduction of training programs for emergency commissioners for underwriting and assessment of the damage in the agricultural insurance. Twelve insurance companies (based on 2015) have shown interest in this segment of the insurance market. It should be noted that the market uses a small set of insurance products: insurance of winter crops is dominated by total loss for the period of hibernation. No full multiriskovoe crop insurance for spring crops and winter crops in the spring and summer. Almost not used crop insurance products for the entire growing cycle. At the same time, this situation creates opportunities for soil and extension lines of insurance products.

It was found that the agricultural insurance market requires increased systemic effort by the state for its development, in particular, improving the regulation and provision of support to the sector. Despite the current difficult macroeconomic and financial situation in Ukraine, the agricultural insurance market is proving its vitality and potential for further development.

***Key words:** agricultural insurance, agricultural insurance market, agricultural risks, insurance products, government support, the insured amount, the insurance premium.*

УДК. 339.138+339.13:658.628:338.439.4

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

В.Ф. Невлад, кандидат економічних наук

В.І. Невлад, кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

У даній статті проаналізовано умови формування ринку сільськогосподарської продукції та асортиментної політики сільськогосподарських підприємств, розкрито їх умови впливу на маркетингову систему господарювання. Проаналізовано особливості створення та реалізації сільськогосподарської продукції в аграрному секторі України, зокрема, це стосується сільськогосподарських підприємств.

***Ключові слова:** ринок, сільськогосподарська продукція, асортимент, товарна політика, зерновий комплекс, хлібобулочна продукція, маркетинг.*